

Uffe Østergård

Aux larmes, citoyens

Kampen om den symbolske repræsentation af den republikanske arv i fransk politik

Til Fest, Borgere kunne man med en let omskrivning af Marseillaisens *Aux armes, citoyens* kalde de opfordringer, som myndighederne i dette tohundredår for den franske revolution har ladet udgå til befolkningen. Men mange har haft lyst til at skrive mottoet om til *Aux larmes, citoyens* - Til tårer, borgere, hvad enten det nu er sorgens, glædens eller den revolutionære sentimentalitets tårer, de tænker på.

Det begyndte allerede undervejs til Paris i Air France flyet, hvor selskabets elegante, glittede tryksag har haft en særlig side med lister over månedens festligheder og udstillinger i anledning af *Bicentenaire de la Révolution Française et de la déclaration des droits de l'homme et du citoyen*. Avisen *Le Monde* har hele 1989 udsendt et særligt, månedligt tillæg trykt på særlig godt papir med baggrundsartikler, boganmeldelser, debatter, billeder i farver og aktivitetsoversigter. Det hele kulminerede mellem 17. juni og 26. august, mens pariserne, som de plejer, klogeligt forlod deres by til fordel for land- og strandlivets glæder. Over 2000 arrangementer i Frankrig selv foruden lige så mange til uden for Frankrig er det blevet til. Og bøger - først og sidst bøger i massevis. Som man sikkert kan købe til halv pris næste år. De præsenteres i den førnævnte *Le Monde de la Révolution Française* under den lidt selvvironiske overskrift *Aux Livres, citoyens*.

Startskuddet gik allerede før nytår. Den 8. december 1988 lagde den kendte operasangerinde Héléne Delavault ud med at synge republikanske slagsange fra 1790'erne på det lille teater *Bouffes du Nord* i et show med titlen *La Républicaine*. Med scenografi af Laurent Pedruzzi, lyssætning af Dominique Bruguier og iscenesættelse af Jean-Michel Rabeux smældede de krigeriske sange fra *Ça ira* til Marseillaisen ud over publikum aften efter aften. Så kedeligt og opstyltet som den slags recitationer nu engang er, kaldte forestillingen nærmest tårerne frem, hvad enten det nu var den revolutionære rørstrømskheds tårer eller latterens. Kort sagt, som avisen *Libération* annoncerede hende: *Aux larmes, citoyens!*

Men så skete der noget, som henledte pressens opmærksomhed på dette ellers ret oversete show. Den 6. januar 1989 klokken halv ti om aftenen, mens bl. a.

præsidenten for bicentenaret, historikeren Jean-Noël Jeanneney var til stede blandt de 400 tilhørere, blev seancen afbrudt af en snes maskerede og glatragede unge mænd. De trængte ind på scenen under råbet *Vive le roi* (leve kongen). De sprøjtede med tåregas og væltede sangerinden omkuld på gulvet, inden de flygtede, lige så uantastet som de var kommet.

Det fik det officielle, republikanske Frankrig til at tage affære. Indenrigsministeren Pierre Joxe, der ellers havde nok at se til efter åbenmundede udtalelser om regeringens politik, som præsident Mitterrand tvang ham til at æde i sig, mødte allerede samme aften op på hospitalet sammen med præfekten for Paris. Næste dag, da Hélène Delavault var udskrevet, udsendte Mitterrand en skarp fordømmelse af volden og mindede om, at "friheden er noget der skal forsvares hver dag". Kultur- og kommunikationsminister Jack Lang, allerøverste chef for 200-årsfestlighederne og Max Gallo, socialistpartiets ansvarlige for kulturen og forhenværende regeringstalsmand sendte kondolencetelegrammer. Og Pierre Joxe mødte op lørdag aften for at overvære showet, noget han indtil da lykkeligt havde undgået, alt imens en hidsig jagt på de ansvarlige gik ind.

Den parisiske presse gættede ivrigt på, hvilken af de forskellige monarkistiske arvtagere til den ultrakonservative *L'Action Française*, der monstro kunne stå bag. Det satiriske ugeblad *Le Canard enchainé* fik endog en monarkistisk greve til at udtale, at sangerinden selv var ude om det, når hun sang sådanne voldelige opfordringer til borgerkrig, som den republikanske sangskat i realiteten er. Det intrikate ved affæren er, at manden ikke har helt uret. Hvis man lytter til ordene i sangene, og ikke bare mumler med, må man indrømme, at den franske republik er forsynet med en politisk symbolik, der i begejstring for den retfærdige vold overgår det meste af, hvad man ellers kender fra nationalstaternes sangskat. Hvilket som bekendt ellers ikke er småting.

Det er det politisk ømtålelige i denne ellers ret banale sag, hvor den reelle vold ikke syner af meget, sammenlignet med hvad man ellers kan komme ud for på gaderne, når ungdomsbander slår sig løs. For kunstneren fik opstandelsen lutter gode følger, idet hun fik så megen gratis reklame og sympati, at det blev muligt at sælge showet til turnéer i hele Frankrig og sågar Nordeuropa. Selv i monarkiets højborg Tivoli i København optrådte hun den 29. april 89 for en forholdsvis fyldt sal af undrende frankofile og folk, der bare var gået forkert oven på *Politikens* forhåndsreklamebrøl.

Men hvad handler denne tragikomiske sidste udløber af sidste århundredes modsætning mellem monarkister og republikanere, mellem højre og venstre egentlig om, nu hvor Frankrig med de Gaulles og Mitterrands femte republik omsider synes at have fundet en stabil styreform?

Den socialdemokratiske præsident François Mitterrand udtalte i efteråret 1988 i en tale på Sorbonne, at "Revolutionen skal mindes som et hele", *La Révolution*

comme un bloc. Det er et citat fra den radikale Georges Clemenceau i 1890. Clemenceau, der under første verdenskrig kom til at fremstå som den nationale frelser i kampen på liv og død mod arvefjenden Tyskland, var i 1890'erne en socialt bevidst venstre-radikal med sympati for socialismen. Med sætningen ville han kritisere de højreorienterede republikanere, der kun ville mindes den demokratiske, ikke-blodige side af revolutionen. Ved at gribe tilbage til dette citat fra den radikale republikaner, gik Mitterrand i rette med de senere års demokratisk centristiske tendens til at ville gøre op med det republikanske Frankrigs forestilling om nødvendigheden af den voldelige revolution.

Og det er han ikke blevet kritiseret særlig meget for af de borgerlige kræfter, der ellers har været klar til at råbe højt ved hver eneste handling, der kunne udlægges som snigende socialisme. Republikken og dens symboler er åbenbart blevet fælleseje for hele det politiske spektrum, bortset fra den lille, urepræsentative gruppe af monarkister, som må have stået bag demonstrationen mod Héléne Déla-vault. Som det fremgår af et stort antal meningsundersøgelser, deler flertallet af franskmændene Mitterrands og venstrefløjens opfattelse af, at terroren i 1793-94 var beklagelig, men et nødvendigt forsvar for en revolution, der var trængt af ydre og indre fjender. En af dem blev refereret i ugebladet *Le Nouvel Observateur* i januar. Ifølge den mente 66 % af svarerne, at revolutionen havde været et nødvendigt skridt for at ændre Frankrig, mens kun 23 % antog, at ændringerne ville være kommet alligevel. Det er en forbløffende positiv holdning i betragtning af, hvilke meninger, der har domineret den offentlige debat de sidste fem år. Ganske vist mente hele 64 %, at terroren havde været en plet på samme revolution - det er terroren Mitterrand hentyder til, når han vil mindes *hele* revolutionen - men det er åbenbart underordnet i den samlede vurdering.

Resultatet undrede historikeren François Furet, som kommenterede resultaterne. Først og fremmest er det selvfølgelig vidnesbyrd om, at de adspurgte har hørt godt efter i skolen. Det er nemlig den dominerende opfattelse i lærebøgerne, uanset om disse stammer fra de Gaulle, Giscard d'Estaing eller Mitterrand. Republikanerne er stolte af deres republik og deres revolution, uanset om de stemmer på Chirac, Mitterrand eller - Le Pen! Alle politiske partier benyttede republikkens blå, hvide og røde farver under valgkampen sidste år og sang *Marseillaisen* for fuld hals, hvad enten de var for eller imod indvandrere og hjælp til de underprivilegerede. At det først og fremmest er historielærerne i folkeskole og gymnasiet, som opfatter revolutionen således, fremgår af en undersøgelse i *L'Express* juli 89. Det kan ikke undre i sig selv, når man betænker, hvad der har været dominerende visdom i litteraturen siden 1870'erne. Det overraskende er, at det i forbløffende stort omfang er lykkedes lærerne at overføre denne officøse tolkning til deres elever, hvad enten disse bekender sig til højre eller venstre side af det politiske spektrum. Derfor den store symbolske betydning af 200-året for re-

volutionen her i 1989.

Da Mitterrand i 1981 vandt præsidentvalget, var en af hans allerførste handlinger at få udarbejdet planer for en passende fejring af 200-årsjubilæet. Han understregede, at disse planer måtte være "i overensstemmelse med den plads som revolutionen indtager i fransk historie og i menneskehedens samlede historie". Det lød enkelt og overbevisende, men det skulle hurtigt vise sig, at han dermed lukkede op for en hel Pandoras æske af uenigheder, uheld og politisk taktiske spil mellem det regerende socialistparti og den gaullistiske opposition under ledelse af Paris' borgmester Jacques Chirac.

Revolutionen viste sig alligevel ikke at være helt så overstået, som den fremtrædende revolutionshistoriker François Furet forhåbningsfuldt havde proklameret det i 1978 med kapiteloverskriften: "La révolution française est terminée" i den epokegørende bog *Penser la Révolution française*. Ifølge Furet havde revolutionen i videnskaben såvel som i den officielle politiske kultur kun haft en fødsel, men aldrig en afslutning. Den udkæmpedes stadig i klasseværelserne, på republikkens officielle festdage og blandt historikerne. Ja siden 1885 har der ligefrem eksisteret et officielt professorat i den rette fortolkning af revolutionen på Sorbonne! De tre sidste indehavere af dette embede, Georges Lefebvre, Albert Soboul og Michel Vovelle, har været medlemmer af det kommunistiske parti. Det er bl.a. dette national-kommunistiske, nyjacobinske hegemoni over fortolkningen af revolutionen, som Annales-historikeren Furet har villet bryde siden midten af tresserne. Og det er lykkedes. I de toneangivende avisers ledere i hvert fald.

Ikke kun den konservative *Le Figaro*, men også *Le Monde*, *Libération*, *Le Nouvel Observateur* for slet ikke at tale om tidsskrifter som *Le Débat* har i 80'erne kritiseret den traditionelle opfattelse af revolutionen som en borgerlig re-volution, dvs. som et nødvendigt led i moderniseringen af samfundet, og af terroren 1793-94 som et nødvendigt forsvar mod kontrarevolutionen. At "1793 var et 1789, der forsvarede sig", som det ofte udtrykkes. Den gode gamle klassebaserede fortolkning af revolutionen er det i dag svært at finde fortalere for blandt historikere og opinionsdannere. Men det er lige præcis den fortolkning, som Mitterrand vil have fejret. Man kan ifølge ham ikke ignorere den voldelige side af revolutionen og kun vedkende sig den pæne, den parlamentarisk demokratiske side. Det betød hverken for Clemenceau i 1890 eller for Mitterrand i dag, at de godkender alt der skete. Henrettelsen af fysikeren Lavoisier eller terroren mod de katolske bønder i Vendée skal ikke fejres, men forstås på baggrund af tiden og vanskelighederne for revolutionen, truet som den var af indre og ydre fjender, siger Mitterrand.

Dermed kritiserer han åbenlyst Furet, der ud fra en demokratisk, venstresocialistisk position, oprindelig medlem af den marxistiske, antikommunistiske gruppe *Socialisme ou Barbarie*, har forsøgt at analysere og forstå de mekanismer, der fik den revolutionære sprogbrug til at accelerere, fik den til at udnævne alle

tilhængere til fjender for til slut til at henrette dem ud fra de bedste motiver, som det så fremragende er skildret i Andrej Wajdas film *Danton*. Som Mitterrand og de øvrige socialistiske ledere da også udvandrede i protest mod ved premieren i Paris. Nej, den revolution, som Mitterrand vil have fejret, er den officielle, den revolution der i sin egen selvforståelse førte direkte til etableringen af den første republik i 1792 og efter nogle beklagelige mellemspillere videre til oprettelsen af den anden republik i 1848 og den tredje i 1870/75. Det var den 3. republik, der i 1880 gjorde stormen på Bastillen 14. juli til sin officielle helligdag og den blodige borgerkrigs kampsang *Marseillaisen* til sin nationalmelodi. Det var denne revolution omend i en lidt mere konservativ udgave, hvis første hundredårsjubilæum blev fejret med så stor triumf med verdensudstillingen og opførelsen af Eiffeltårnet i 1889. Med denne historiske bevidsthed in mente var det derfor ikke så mærkeligt, at Mitterrands første planer gik i retning af en verdensudstilling endnu større end den i 1889. Men så begyndte den partipolitiske kamp om jubilæet.

I 1977 havde Jacques Chirac erobret den nyoprettede borgmesterpost i Paris og udnyttede den til at relancere det gaullistiske parti i konkurrence med Giscard d'Estaings centrum-højre koalition på den ene side og de forenede kommunister og socialister under Mitterrand på den anden. Og det lykkedes over al forventning for ham at slå sig fast som den dynamiske, moderne konservative leder i spidsen for en moderne konservativ by. Lidt ironisk i betragtning af, at alle skiftende regeringer lige siden 1789-revolutionen havde styret byen direkte, fordi de anså dens indbyggere for alt for revolutionære til at de turde lade dem styre sig selv. Men alt skifter i denne verden, også pariserne. Så meget, at Chirac kunne fastholde et komfortabelt flertal i samtlige arrondissementer ved de seneste lokalvalg, der ellers gav store socialistiske flertal rundt om i det øvrige Frankrig. Chirac udnyttede dygtigt sin position i Paris til at etablere sig som leder af det højreorienterede, republikanske Frankrig. Efter at have sundet sig over nederlaget i 1981 kastede han sig ind i kampen med socialisterne og Mitterrand på alle planer, også det republikansk-symboliske og vetoede i 1983 af "økonomiske grunde" planerne om en verdensudstilling. Mitterrands personlige prestigeprojekt, triumfbuen *L'Arche de l'Humanité* tegnet af den danske arkitekt von Spreckelsen og klar til indvielse 15. juli i år, måtte han dog sluge.

Mitterrand fik imidlertid snart andet at tænke på med en fejlslagen økonomisk politik, folkeligt oprør mod skolepolitikken, problemer for den atomare stormagtspolitik i Stillehavet, der førte til skandalen efter attentatet på Greenpeace-skibet Rainbow Warrior i New Zealand etc. Først efter socialisternes nederlag ved parlamentsvalget i marts 1986 og Chiracs overtagelse af regeringsmagten i den såkaldte *cohabitation* fik Mitterrand tid til at koncentrere sig om 89-festlighederne. Og da havde han endnu ikke bestemt sig til at stille op igen og var derfor ikke sikker på, hvem der ville præsidere over herlighederne.

Derfor startedes *La Mission du Bicentenaire* med ansvar for revolutionen og menneske- og borgerrettighederne ganske beskedent. 16. september 1986 blev forretningsmanden Michel Baroin udnævnt til præsident. Hans vigtigste kvalitet var evnen til at kunne rejse penge fra private sponsorer. Og det gjorde han ganske effektivt, indtil han uheldigvis forsvandt sporløst med sit fly i Cameroun 5. februar 87. Inden da havde han nået at udkaste adskillige planer. Såsom at fejre 14. juli ved at invitere "statsoverhovederne fra alle de lande, som respekterer menneskerettighederne". En smuk idé som ville have givet beskæftigelse i det franske udenrigsministerium frem til 300-årsjubilæet med at forsone dem, der ikke blev inviteret og forklare forbrydelserne hos dem, der faktisk blev inviteret. Tænk bare på hvad der er sket i de socialistiske lande siden 1986. Og hvad skulle man have stillet op, hvis kineserne var blevet inviteret inden massakrerne på Tien An Min pladsen?

Baroin havde også nået at få udarbejdet et kostbart logo, som han præsenterede for premierminister Chirac tre dage før sin forsvinden. Knap to måneder senere blev den radikale politiker og historiker Edgar Faure udnævnt til præsident. Ældgammel repræsenterede han snarere den fjerde republik (1944-58) end den femte og var da også først og fremmest valgt som cohabitationens typiske kompromiskandidat mellem højre og venstre. Han tog ikke mange initiativer ud over at flytte til store og flotte lokaler i rue de Talleyrand, få tegnet et nyt logo - tre flyvende duer i blå, hvidt og rødt - og juni 87 lade afholde en kostbar foreløbig præsentation af mulige projekter. Med det resultat at de beskedne offentlige midler var brugt op kort efter hans tiltræden.

Heldigvis for de professionelle festmanagere døde også Edgar Faure ret hurtigt. 30/3 88 blev han stedt til hvile under anerkendende ord fra alle sider, ord der dækkede over en stille lettelse. For nu var situationen en helt anden. Mitterrand stillede op som fædrelandets store onkel for at redde Frankrigs gloire og vandt i begyndelsen af maj en overbevisende sejr. Umiddelbart efter, den 23/5 udnævnte han en yngre, energisk samtidshistoriker og politolog, Jean-Noël Jeanneney til præsident for jubilæet. Jeanneney er tidligere præsident for Radio-France, søn af en af de Gaulles mest betroede ministre og sønnesøn af Jules Jeanneney, præsident for senatet 1932-40. Overbevist gaullist, ubetvivlelig republikaner, effektiv administrator og ubelastet af specialviden om revolutionen pustede han lynhurtigt nyt liv i forberedelserne. Først slankede han organisationen ved at fyre 15 medarbejdere herunder Baroins søn, indførte regnskabskontrol og krævede personligt at underskrive alle checks. Så flyttede missionen til mere beskedne lokaler i Avenue Franco-Russe i Mitterrands tidligere kampagnekontorer! Dernæst skaffede han nye og meget større statslige midler, noget som efter Mitterrands sejr var blevet langt lettere, selv om der er hård konkurrence mellem missionen, Elysées-palæet og de enkelte ministerier, der alle har deres særlige ansvarlige for

festlighederne.

Den hårdeste kamp har dog været den mellem Chirac og Mitterrand. Ikke om indholdet af den revolution eller den republik, der skal fejres. Selv det alleryderste højre under le Pen synger nu *Marseillaisen* og svinger med tricoloren, mens socialistiske vælgere i rundspørger anfører general de Gaulle som den mest betydningsfulde forkæmper for republikken. Nej kampen står på den mest platte og gennemskuelige måde om hvem, der kan slå mest omtale og folkelig yndest af arrangementerne. Og her er ingen kneb for lave.

Borgmesterkontoret i Paris lavede sine helt egne arrangementer, som den reklamerede for i sine egne stande rundt om i byen uden at nævne de statslige. Derfor kom man ud for at stå med en liste over *les grands dates* i folderen *Paris fête 89*, som ikke nævnede nogen aktivitet for den 14. juli. Ikke fordi der ikke skete noget, men fordi det var staten der stod for den 14. juli, mens folderen var udgivet af *Mairie de Paris*, Chiracs organisation. Derimod lancerede byen Paris allerede i november 88 sin egen kampagne *Appel à la Mémoire*. Det var et forsøg på at opspore parisere af alle klasser og overbevisninger, som levede i byen i revolutionsperioden. Det anslås, at Paris havde omkring 600.000 indbyggere i 1789. Plakater for initiativet i métroen og andre offentlige steder viste et par tvillinger, den ene i nutidig dragt, den anden i revolutionær ikklædning. Teksten opfordrede pariserne til at spore deres forfædre og gøre dem kendte. Allerede i løbet af den første måned modtog man 25.000 svar. En af de parisere som svarede, var Patrick Brunet, en efterkommer af Charles Henri Sanson, den offentlige bøddel i 1790'erne. Han var den fjerde i sin familie, der havde dette hverv. Brunet arbejder på en bog om sin familie, hvis overhoveder var offentlige bøddler fra 1688 til 1847, og, føler han, grusomt misforstået af eftertiden. Fire historikere arbejder stadig med svarene, som senere skal kontrolleres af en gruppe professionelle genealoger.

Dette er jo ret uskyldigt og kan muligvis endda på længere sigt give historikerne mange interessante data og øge den historiske bevidsthed på enkeltpersonplanet og dermed bidrage til at opløse de meget firkantede og kategoriske holdninger til et fænomen som *Den Store Revolution*. Men meget af konkurrencen om festlighederne antog helt latterlige former på grund af manglende koordination og faglig jalousi. Således blev der til alles utilslørede munterhed i foråret afholdt to udstillinger om moden under revolutionen. *Modes et révolutions* og *Les étoffes des héros*. Nok er mode et vigtigt fænomen, men der er ikke så mange dragter bevaret, at det ikke ville have været bedre at samarbejde, i stedet for som her at lade byens modemuseum konkurrere med det statslige ved Louvre. De eneste vindere er museumsinspektørerne, som har fået mulighed for at lave to flotte kataloger i stedet for et.

Men det meste af konkurrencen er foregået på et meget mere subtilt og politisk bevidst symbolplan.

Chirac indså hurtigt, at to af de helligste datoer var optaget af Mitterrands officielle show: 5. maj da generalstænderne mødtes i Versailles, skulle fejres ved en massiv folkemarch fra Versailles til Paris. Og 14. juli skulle stormen på Bastillen fejres ved indvielse af den nye opera på Bastille-pladsen og en stor procession ad Champs-Élysées. I stedet for at tage den håbløse kamp op med disse mammutprojekter valgte den kloge politiker Chirac at ignorere dem. Totalt. Og i stedet forsøge at udkonkurrere dem med sine egne mere folkelige og betydningstomme shows. Skal man dømme efter, hvad der faktisk skete den 5. maj, ser Chiracs strategi ikke ud til at slå helt fejl. Optoget blev rekonstrueret på baggrund af et grundigt historisk forarbejde af historikeren Arthur Conte. Over 2000 skuespillere og statister iført gamle kostumer assisteret af medlemmer af den republikanske garde i 89-uniformer deltog. Helt i overensstemmelse med den originale situation fik deltagerne og det store publikum - over 300.000 - lov at vente i tre timer. Det historiske forbillede er Louis XVI, der 5. maj 1789 lod stænderne vente lige så længe, hvilket dengang fik en deputeret til højlydt at mumle det majestætsfornærmelige: "En enkelt mand må ikke lade en nation vente". I 1989 var det hele den store anonyme masse af vælgere, der tænkte sådan. Om det var Mitterrand, de havde i tankerne, vides ikke med sikkerhed, men utålmodigheden over den kaotiske ventetid var i hvert fald stor, og mange stemmer til socialistpartiet blev der ikke samlet den dag.

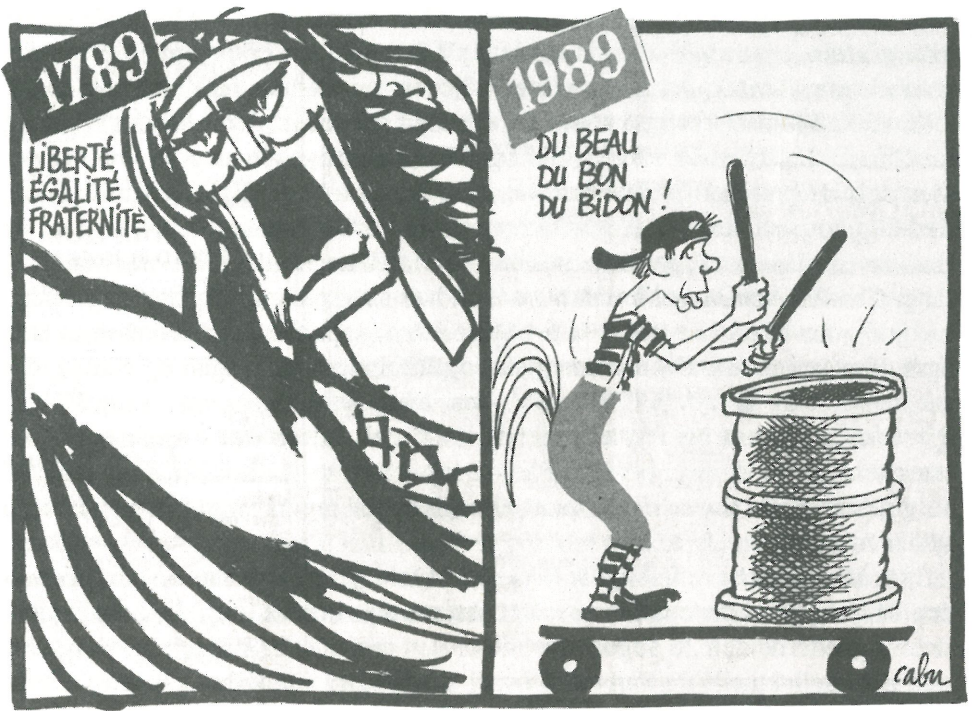
Det lykkedes imidlertid heller ikke for Chirac den 17. juni. Denne dag hvor tredje stand udråbte sig som nationalforsamling havde Mitterrands kampagne ikke haft kræfter til at beslaglægge. Det gjorde byen Paris til gengæld med et kæmpeshow på Marsmarken i anledning af, at Eiffeltårnet fyldte hundrede år. Og for at det ikke skulle være løgn nøjedes man ikke med at fejre de sølle 200 år, som alle andre. Nej den dag fejredes Paris og friheden i tre hundrede år, fra 1789 til 2089!! *La Tour Eiffel* var fra starten planlagt som *det* store symbol på teknisk fremskridt og industriel formåen. Ingeniøren Gustave Eiffel udkastede planerne og byen Paris betalte for 100 år siden det bygningsværk, som siden er blevet vartegnet over alle for Paris, det tårn som så mange af os har været oppe i, blot for at konstatere at udsigten var forsvundet i skyer eller forurening.

I begyndelsen var det overhovedet ikke tanken, at det skulle blive stående. Det var lavet til verdensudstillingen i anledning af hundredåret for den franske revolution. Hvor *Chrystal Palace* i London godt nok symboliserede teknisk kunnen, men gjorde det i en langstrakt form, som mindede tilskuerne om, at jord stadig var hovedkilden til rigdom, skulle Eiffels tårn rage op i luften som et symbol på menneskets dominans over jorden, dets evne til at forme verden industrielt efter sit eget forgodtbefindende. Denne symbolik er sandsynligvis også grunden til, at

bygningen alligevel ikke blev revet ned. Det viste sig meget praktisk i år, hvor 200-året for revolutionen skulle fejres. 89 (!) millioner franc skulle festen i 1989 koste, og 800.000 mennesker skulle møde op for at se showet og de indbudte honoratiories på en enorm fjernsynsskærm. Det var planlagt til at begynde kl. 10 lørdag aften, men også i Paris er det lyst om aftenen i juni, så løjerne, der krævede et vist mørke for overhovedet at kunne ses, startede først ved 11-tiden.

Kun 500.000 mødte op, så som PR-fænomen må det vurderes som et nederlag for Chirac. Det blev det i hvert fald i gaullist-fjendtlige aviser som *Libération*. Men selv 1/2 million mennesker var nok til at skabe trængsel og trafikkaos. Kedeligt som ethvert andet Las Vegas show var det, syntes de fleste. Johnny Halliday spillede rock, gaullisternes bud på Marianne af i dag, Mireille Mathieu, sang, Charles Aznavour blev buhet ud, da han sang på engelsk. Stevie Wonder var god, men hvad, han har med revolutionen og republikken at gøre, er uklart, også efter koncerten. Det samme gjaldt også for Ronald Reagan og Nancy, der var inviteret for at trykke Chirac i hånden, mens de øvrige gæster sang *Happy Birthday* til tårnet og fyrværkeriet knitrede, alt imens det lynede hen over skærmen: "dette show er givet af Paris' borgmester, dette show er givet af Paris' borgmester, dette show...." De mange penge kunne nu godt være givet bedre ud syntes mange.

Efter således at have forsøgt at tage i hvert fald parisernes interesse fra showet den 14. juli, prøvede Chirac også at placere sig centralt i fejringen af menneskerettighederne den 26 august. De udgør den mindste fællesnævner, som så at sige alle intellektuelle fra Furet til Michel Vovelle, fra Alain Finkielkraut til Lévi-Strauss i dag kan samles om at bedømme som et entydigt civilisatorisk fremskridt. Af den grund er Abbé Grégoire en af de hidtil relativt oversete personer, som hales frem i videnskabens lys i år. Der afholdes i år væsentligt flere kollokvier om denne liberale forfatter til et af udkastene til menneskerettighedserklæringen end om Danton, St. Just og Robespierre til sammen. Men derfor behøvede den officielle fejring af ham vel strengt taget ikke at være helt så kedelig, som Mitterrand gjorde det. Velment foregik den endelige indvielse af triumfbuen og dens nyindrettede center for studiet af menneskerettighederne med en gratis marathonkoncert med alt godt fra Barbara Hendricks over afrikansk, tyrkisk og indisk popomusik til Frankrigs svar på Bob Dylan, Jacques Higelin, efterfulgt af højtidelige taler af forkæmpere for rettighederne fra Isabel Allende til Abbé Pierre under overskriften "le premier réve de l'Arche". En enkelt kinesisk student blev der også plads til. Det var godt nok, men havde svært ved at hævde sig overfor byen Paris' fejring af menneskerettighederne om eftermiddagen, hvor den kendte linedanser Philippe Petit balancerede fra Trocadéro til anden etage i Eiffeltårnet på verdens længste line under overskriften *Tour et Fil* (tårn og line). Med al denne udnyttelse af Eiffeltårnet forstår man, hvorfor Chirac ikke ville have en ny ver-

densudstilling med en mulig konkurrent til Eiffeltårnet i år!

Konkurrencen om arrangementerne begyndte allerede i efteråret 1988, da Chirac "af sikkerhedsgrunde" nedlagde forbud mod Mitterrands lidt forkølede forsøg på at få ungdommen i tale ved at afslutte den traditionelle store militærparade ad Champs-Élysées med en kæmpe rock-koncert af Jean-Michel Jarre om aftenen. I stedet blev det til et optog, der skulle overgå alle optog, sammensat af multikunstneren og reklamemanden Jean-Paul Goude. Det hele blev meget passende lanceret af avisen *Libération* i et interview med overskriften *bleu, blanc, Goude*. Her røbede Goude, at han har elsket parader lige siden han var lille og nu øjnede chancen for at arrangere en, der ville overgå alle tidligere parader ved at have alt med fra alle lande i hele verden i bedste - eller værste - amerikanske optogsstil. Og det blev det!

En art postmodernistisk pastiche, der spillede på alle vores fordomme om englændernes tåge og paraplyer, russernes sne og militærstøvler, de sortes musik og rytme og de hvide kolonialisters knælange shorts og tropehjelme. 6000 deltagere fra alle verdens egne var med fra Place d'Étoile ved Triumfbuen til Place de la Concorde. Her sang den amerikanske operasangerinde Jessye Norman til alle rigtige franskes forargelse *Marseillaisen*, mens publikum noget ukoordineret blinkede løs i takt med nogle udleverede elektriske lamper i blå, hvidt og rødt. Lampen var leveret af *Electricité de France*, en af festens fem private sponsorer og kan lyse, når man forbinder to metalpunkter med fingrene. Men lyset er ret svagt, lidt lige som revolutionens er det i dag, så en vis symbolværdi har de - men måske ikke netop den tiltænkte. Det var Goude's tanke, at optoget skulle glide majestætisk som en atlanterhavsliner de to kilometer ned ad Champs-Élysées. Engelske lansenerer med mangefarvede laserstråler sprøjtende ud af lansespidserne blev det ikke til. Og elefanterne fra Sri Lanka var for nervøse. Men ellers var der alt, hvad hjertet kunne begære og meget mere, og som TV-seere over hele verden kunne opleve meget bedre på skærmen end os, der sad midt i 'virkeligheden'. Som publikum følte man sig snarere som et påskud for, at kameraerne kunne optage en 'rigtig' begivenhed end som hovedperson.

Til gengæld kom Mitterrand med fru Daniele og Helmut Kohl til vores store overraskelse og sikkerhedsvagternes fortvivlelse midt under optoget ind på vores tribune. De havde forladt Bush og Maggie og alle de andre oppe i den skudsikre loge på marineministeriets veranda for at blande sig med folket og se, hvordan det hele virkede set sådan lidt fra neden. Det 'folk', de blandede sig med, var ganske vist omhyggeligt udvalgte, særligt indbudte og seks gange kontrollerede udenlandske historikere plus enkelte franske med forbindelser som min nabo, der var oberst i brandvæsenet.

Han fortalte i øvrigt en skæg historie. En af de meget opreklamerede ingredienser i optoget skulle som sagt være 30 elefanter fra Sri Lanka. Og de deltog også

troligt i generalprøven om eftermiddagen. Men hvad nu hvis en af elefanterne blev bange for fyrværkeriet og i panik trampede ind i tilskuerne? De kunne jo være vælgere eller indflydelsesrige besøgende. For den eventualitets skyld holdt man et antal dyrlæger med geværer med bedøvende injektioner i beredskab langs med ruten. Men hvad gør man med en elefant, der er faldet i søvn midt på Champs-Élysées? Ganske rigtigt! Man tilkalder brandvæsenet. Men det var dårligt nok kommet til hægterne efter de store baller den trettende om aftenen, baller der traditionelt for en stor dels vedkommende afholdes af brandmændene på deres kaserner rundt om på centraler steder i Paris. Obersten kunne fortælle os, at problemet stadig ikke var blevet løst, så vi sad spændt og ventede på, hvordan Goude ville klare det problem. Det må han have anet, for elefanterne kom slet ikke!

Alt i alt var paraden en overdådig demonstration af det medieformidlede informationssamfund vi lever i, og som Mitterrands Frankrig har kastet sig så ivrigt ud i med allehånde initiativer. Megen *high tech* er det i det hele taget blevet til dette år. Tuileri-haverne på den anden side af Concorde pladsen har været optaget af et til lejligheden konstrueret, smagløst, flødefarvet revolutionstivoli i en art postmoderne neoklassisk stil. Der kunne man opleve Robespierre og St. Just i form af computerstyrede androider holde tale til masserne, se computerdesignede tegnefilm af Paris' gader år 1789, danse til hollandske rockmusikere klædt ud i bedste Louis XVI dress, lade sig trække rundt på brødkærrer, købe guillotiner i miniformat for få hundrede franc, alt mens man blev opvartet af tjenerne i *sans culotte* dragt eller nedringede bondepiger med nelliker i håret.

Trods alle dystre forudsigelser kom Paris ikke i belejringstilstand i dagene først i juli, selv om Mitterrand efter sit genvalg i 1988 havde besluttet at kaste politisk glans over begivenhederne og sig selv ved at invitere regeringscheferne fra verdens syv ledende industrimagter til møde netop 15.-16. juli. Margaret Thatcher takkede efter sigende overstrømmende for invitationen med en bemærkning om, at "Versailles er sådan et vidunderligt slot", hvorefter Mitterrand med stiv republikansk selvhøjtidelighed mindede hende om, at der faktisk havde været en revolution i Frankrig siden solkongens dage, og at det netop var den de skulle mindes! Det tog hun til sig, men mange venstreorienterede protesterede derimod mod denne kobling. Efter deres mening var det upassende, at Bastilledagen skulle kulminere med, at lederne af verdens syv rigeste industrilande indviede Mitterrands triumfbue 15.-16. juli, samtidig med at de lagde økonomisk politik for det kommende år. Mitterrands rådgiver Jacques Attali forsvarede sig ganske vist med, at dette netop var en enestående mulighed for at påvirke rette vedkommende til fordel for de gældstyngede tredje-verdenslande. Det gjorde imidlertid ikke indtryk på den yngre generation, fra rockmusikeren Renaud til Harlem Désir fra græsrodsorganisationen SOS racisme. De opfattede forløbet som det etablerede

systems slåen mønt på en hellig tradition for folkets ret til oprør. Under parolen "der er mange Bastiller at storme" indkaldte de med en sidste øjeblikks støtte fra det trængte kommunistparti PCF til et protestmøde på Bastille-pladsen 8. juli. Hovedattraktionen var dog ikke de politiske taler, men en langt mere velbesøgt gratis rockkoncert kl. 8 om aftenen, hvor ungdommens idoler fra sydafrikaneren Johnny Clegg til gruppen *Les negresses vertes* (de grønne negerinder, som ganske vist hverken er sorte eller af hunkøn) optrådte gratis i, hvad man passende kunne kalde "rock mod Mitterrand". Som tilskuer var det nu lidt svært at opdage det politiske budskab. Men som koncert var den absolut vellykket og populær hos alle, undtagen naboerne til *Place de la Bastille*, der i en afstand af over en kilometer havde fuld fornøjelse af det umådelige opbud af højttalere.

Inden da nåede George Bush at overrække nøglen til Bastillen til Frankrig! General Lafayette, som ledede stormen på Bastillen i 1789, tog nemlig den ene af nøglerne til sig efter sejren. Senere fik han Thomas Paine til at overrække den til George Washington, der hængte den op i sit hus ved Mount Vernon. Bush bragte i år denne nøgle tilbage til det republikanske Frankrig mod til gengæld at få et uhyre sjældent eksemplar af forfatningen af 1791 til låns i Washington. Forfatningen blev fløjet over Atlanten i et *concorde* fly og derefter udstillet med megen pomp og pragt på *The Smithsonian Institute*. Ingen rådgivere havde tilsyneladende overvejet den ufrivillige symbolik i at udstyre den moderne solkonge, Tonton Mitterrand med nøglerne til Bastillen - som ganske vist er brændt og borte, men stadig eksisterer i alle franskes bevidsthed, som selve inkarnationen af undertrykkelse og ufrihed. Men selv det kom han godt fra. Meget godt endda. I et veloplagt TV-interview om middagen den 14. juli klarede Mitterrand sig flot og formåede på samme tid at fremstille sig som en moderne europæisk socialt bevidst demokrat, solidarisk med tredjeverdenslandene og tilhænger af det nødvendige forsvar og en stramt styret økonomisk politik. Han og rådgiveren Jacques Attali formåede på overraskende vis med ord alene at få den udenrigspolitiske kluntethed i invitationen af de riges og mægtiges klub til at fejre revolutionen til at forsvinde. Det officielle argument for ikke at invitere statsoverhovederne fra EF, hvilket ville have været naturligt af mange politiske grunde, var, at man ikke kan invitere kongelige personer til at bivåne fejringen af en revolution, der endte med at kappe hovedet af en royal kollega. For at bøde lidt på den manglende vestlige tilstedeværelse valgte man at invitere den irske præsident - men ikke den græske - og for at have nogle fattige repræsentanter, blev en række statsoverhoveder for de fransktalende lande i Afrika inviteret.

Således at besvære uheldige gerninger med ord alene, er på smukkeste vis i overensstemmelse med det egentlige indhold i revolutionen, der jo især bestod i at slippe det politiske sprog fri og lade ordene tage magten. Det er en kunst, som det republikanske Frankrig behersker til overflod. Og Mitterrand gør det tilsynela-

dende bedre end den mere moderne og manageragtige Chirac, der er blevet kritiseret for at vise dårlig sportsånd ved helt at blive væk fra de statslige arrangementer, selv om han jo ret beset ikke har gjort andet end at behandle jubilæet som det politiske fænomen, det er. Men stil er åbenbart stadig vigtig i postpolitikens epoke.

Revolutionsjubilæet har næsten kunnet konkurrere publikumsmæssigt med den verdens-filatelistkongres, der blev afholdt samtidig i Paris. Og det er ikke dårligt for et politisk arrangement i dag, hvor det ikke er muligt at drive det til andet end en postmoderne genopførelse af en politisk symbolik, som blev opfundet ud af de agerendes hoveder mellem 1789 og 1799. Genopførelsen er ikke nødvendigvis en farce oven på første - og anden, tredje og fjerde rundes tragedier - men snarere vidnesbyrd om noget nyt - at Frankrig er blevet moderne, ja måske endda postmoderne i forhold til præmoderniteten i 1789 og 1889. Den Store Revolution fra 1789 blev den officielle grundlæggelsesmytologi for det dominerende centrum-venstre i og med sikringen af den 3. republik mellem 1870 og 1875/76. I århundredet derefter vegeterede højrefløjen i en håbløs drøm om at restaurere en eller anden form for reaktionært, antirepublikansk styre. Det kulminerede under den anden verdenskrig, hvor marskal Pétains Vichy-regime ændrede de republikanske slagord frihed, lighed og broderskab til arbejde, familie og fædreland. Det mislykkedes som bekendt, og hvad man end kan mene om de Gaulles metoder og den femte republik han indførte i 1958, er der ingen tvivl om, at Frankrig under ham og efterfølgerne er blevet politisk moderniseret. Den polarisering mellem højre og venstre, der har præget fransk politisk kultur de sidste 200 år, er blevet afløst af en fælles vag republikanisme. Den politiske kultur er blevet moderniseret på en måde, der svarer til den modernisering af samfundet, industrien såvel som agerbruget, der er sket siden den anden industrielle revolution i 1950'erne.

Men denne almene accept af republikanismen, der har været forudsætningen for at Mitterrand kunne vinde valget i 1981 og igen i 1988, opfattes af mange ægte republikanere, herunder Mitterrands tidligere rådgiver Régis Debray og den tidligere regeringstalsmand Max Gallo som en udvanding af det oprindelige budskab. De vil ikke være som de andre afideologiserede og teknokratiske europæere. Derfor satsningen på 200-årsjubilæet som en symbolsk markering af, at der stadig er principiel forskel på venstre og højre, selv om de fører samme stramme økonomiske politik. Ja onde tunger kunne finde på at sige, at det netop er nødvendigt med en sådan symbolsk investering, fordi eksperimentet med *cohabitation* hen over midten fra 1986 til 88 faktisk lykkedes, og fordi pragmatikeren Michel Rocard i dag regerer uden fast flertal i parlamentet. Men det er selvfølgelig kun lutheranske monarkister, som kan finde på at tænke så urimeligt respektløst.